

Predhovor

Sociálne poradenstvo má na Slovensku relatívne veľmi krátku tradíciu. Komplexné sociálne poradenstvo sa systematicky začína rozvíjať až po „nežnej revolúcii“ v roku 1989, keď sa mení sociálna politika štátu, spôsob realizácie sociálnej pomoci, hľadajú sa nové, antropocentrické efektívne formy spolupráce so sociálnym klientom, ktoré rešpektujú jeho autenticitu, angažovanosť pri riešení problémov a do procesu poradenstva efektívne implementujú využívanie potenciálu klienta, ale aj jeho sociálneho okolia. Problematika sociálneho poradenstva sa aktualizuje podľa Schavela (in Mydlíková – Gabura – Schavel, 2002) v období, keď sa objavujú nové a kumulujú sa tradičné sociálne problémy, keď sa zvyšuje počet ľudí, ktorí sa nachádzajú v sociálnej a hmotnej núdzi, keď sa niektoré tradičné postupy sociálnej práce ukazujú ako málo účinné. Do popredia sociálnej práce i sociálneho poradenstva sa dostáva ľudský vzťah, čo vytvára podmienky na pracovné spojenectvo poradcu a klienta a podporuje vzájomnú dôveru (Mojtová, 2008). Vzťah podľa Venglárovej (2008) vytvára priestor na splnomocňovanie klienta a jeho samostatnosť.

Niektorí ľudia majú ťažkosti riešiť svoje náročné sociálne problémy sami, bez pomoci profesionálne pripravených sociálnych poradcov. Sociálne poradenstvo predstavuje významný nástroj pomoci občanovi, ktorý sa ocitol v problémovej životnej situácii. Problematika sociálneho poradenstva nie je na Slovensku dostatočne teoreticky a systematicky spracovaná. V súčasnej odbornej literatúre sú spracované iba niektoré aspekty sociálneho poradenstva bez integrujúceho komplexnejšieho teoretického rámca. Prezentovaná vedecko-odborná práca sa snaží zmapovať a analyzovať relevantné informácie o sociálnom poradenstve u nás i v zahraničí, formuluje jeho teoretický základ, vymedzuje jeho obsahové zameranie a hľadá možnosti jeho uplatnenia v sociálnej praxi. Významnou súčasťou tejto publikácie sú aj procesuálne problémy, ktoré sa viažu k sociálnemu poradenstvu, tematicky zamerané na proces práce s klientom a na efektívne formy a metódy poradenskej práce. Teoretický a metodologický rámec spracovanej problematiky tvorí integrovaný eklektický prístup bez dominancie niektorej zo škôl poradenstva.

Predhovor	11
1. Charakteristika poradenstva	13
1.1. História profesionálneho poradenstva	14
2. Poradenstvo a psychoterapia	23
3. Psychotherapeutické a poradenské prístupy	27
3.1. Dynamický prístup v psychoterapii a poradenstve	28
3.2. Behaviorálny prístup v psychoterapii a poradenstve	29
3.3. Experienciálny prístup v psychoterapii a poradenstve	30
3.4. Eklektický prístup v psychoterapii a poradenstve	33
3.5. Systémový a multikultúrny prístup v poradenstve	34
3.5.1. Systémový prístup v poradenstve	34
3.5.2. Multikultúrny prístup v poradenstve	38
4. Sociálne poradenstvo	41
4.1. Vývoj sociálneho poradenstva na Slovensku	44
4.2. Súčasná definícia sociálneho poradenstva	48
4.3. Odlišnosť sociálneho a psychologického poradenstva	53
4.4. Štruktúrálna-inštitucionálne zabezpečenie sociálneho poradenstva	54
4.5. Základná profesionálna orientácia sociálnych poradcov	58
4.6. Formy sociálneho poradenstva bez priameho osobného kontaktu	59
4.6.1. Sociálne telefonické krízové poradenstvo	59
4.6.2. Internetové sociálne poradenstvo	61
4.6.3. Písomné sociálne poradenstvo	63
4.6.4. Masmediálne sociálne poradenstvo	64

© prof. PhDr. Ján Gabura, CSc., 2013

IRIS, Vydavateľstvo a tlač, s.r.o.

Prvé vydanie, 2013

Recenzenti: doc. PhDr. Eva Mydlíková, PhD.
 prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.
 prof. PaedDr. Milan Schavel, PhD.

Jazyková korektúra: Mgr. Erika Myslivcová

Cover Design © Mgr. Lubomír Zabadal, PhD.

ISBN 978-80-89238-92-7

5.	Tematické okruhy a cieľové skupiny sociálneho poradenstva	65	7.3.	Akceptácia v sociálnom poradenstve	101
5.1.	Sociálne poradenstvo pre rodinu	65	7.4.	Empatia v sociálnom poradenstve	103
5.1.1.	Sociálne poradenstvo pre rodiny zlyhávajúce pri výchove detí	66	7.5.	Kongruencia	105
5.1.2.	Sociálne poradenstvo pre dysfunkčné rodiny	66	7.6.	Neverbálna komunikácia v sociálnom poradenstve	106
5.1.3.	Sociálne poradenstvo v oblasti financií a zadĺženia rodiny	67	7.6.1.	Mimika	107
5.2.	Sociálne poradenstvo pre slobodné matky	68	7.6.2.	Gestikulácia	109
5.3.	Sociálne poradenstvo v procese osvojenia a náhradnej rodinnej starostlivosti	68	7.6.3.	Haptika	110
5.4.	Rozvodové a porozvodové sociálne poradenstvo	69	7.6.4.	Proxemika	112
5.5.	Sociálne poradenstvo pre týraných a zneužívaných ľudí	71	7.6.5.	Teritorialita	114
5.6.	Sociálne poradenstvo pre klientov vyššieho veku	72	7.6.6.	Posturologia	115
5.7.	Špeciálne poradenstvo pre osoby so zdravotným postihnutím a ich rodiny	74	7.6.7.	Kinezika	116
5.8.	Sociálne poradenstvo v postpenitenciárnej starostlivosti	75	7.6.8.	Paralingvistika	117
5.9.	Sociálne poradenstvo v oblasti závislosti	76	7.6.9.	Produkcia	118
5.10.	Sociálne poradenstvo v oblasti zamestnanosti	78	7.7.	Spätná väzba v sociálnom poradenstve	119
5.11.	Sociálne poradenstvo pri práci s marginálnymi skupinami	81	7.8.	Poradenský rozhovor	120
6.	Špecifické formy sociálneho poradenstva	83	8.	Poradenský tím	127
6.1.	Poradenstvo vzájomnej pomoci	83	9.	Čas v sociálnom poradenstve	131
6.2.	Poradenstvo svojpomocných skupín a dobrovoľnícke poradenstvo	84	10.	Proces sociálneho poradenstva	137
6.3.	Pastoračné poradenstvo	85	10.1.	Príprava na poradenské stretnutie	139
6.4.	Krizové sociálne poradenstvo	85	10.2.	Prvý kontakt s klientom v sociálnom poradenstve	140
7.	Podmienky a predpoklady sociálneho poradenstva	87	10.2.1.	Úlohy sociálneho poradcu pri prvom kontakte	146
7.1.	Vonkajšie podmienky sociálneho poradenstva	87	10.3.	Zbieranie údajov v sociálnom poradenstve (anamnestická fáza)	147
7.2.	Komunikácia v sociálnom poradenstve	90	10.4.	Sociálne posudzovanie a diagnostika v sociálnom poradenstve	162
7.2.1.	Verbálna komunikácia	91	10.4.1.	Pozorovanie	165
7.2.1.1.	Aktívne počúvanie	91	10.4.2.	Analýza materiálov	167
7.2.1.2.	Práca s otázkami v sociálnom poradenstve	94	10.4.3.	Štandardizovaná diagnostika	167
7.2.1.3.	Rozprávanie a jazyk v poradenstve	99	10.4.4.	Nestandardizovaná diagnostika	170
			10.4.5.	Činnosť diagnostika	171
			10.4.6.	Diagnostika pomocou vecí	171

10.4.7.	Diferenciálna diagnostika.....	172	19.	Klienti s rizikovým správaním v sociálnom poradenstve.....	255
10.4.8.	Rozhovor s klientom o diagnóze.....	173	19.1.	Špecifická poradenskej práce s nedobrovoľným klientom.....	255
11.	Formulovanie cieľov a motivácia klientov v sociálnom poradenstve.....	175	19.2.	Poradenská práca s prejavmi odporu klienta.....	257
11.1.	Motivácia klienta v sociálnom poradenstve.....	179	19.3.	Sociálne poradenstvo s mlčanlivým klientom.....	259
12.	Kontrakt v sociálnom poradenstve.....	181	19.4.	Sociálne poradenstvo s klientom s prejavmi depresie.....	261
13.	Metódy a techniky práce v sociálnom poradenstve.....	183	19.5.	Sociálne poradenstvo s klientom hovoriacim o suicídii.....	264
14.	Ukončenie poradenského procesu.....	207	19.6.	Sociálne poradenstvo s klientom s manipulatívnym správaním.....	265
15.	Poradenský vzťah v sociálnom poradenstve.....	211	19.7.	Sociálne poradenstvo s agresívne sa správajúcím klientom.....	267
16.	Emócie v sociálnom poradenstve.....	217	19.8.	Sociálne poradenstvo s klientom s hysterickými prejavmi.....	270
17.	Rola sociálneho poradcu a sociálneho klienta.....	225	19.9.	Sociálne poradenstvo s klientom so sociopatickými rysmi.....	270
17.1.	Rola sociálneho poradcu.....	225	20.	Prevenčia v sociálnom poradenstve.....	273
17.2.	Rola klienta v sociálnom poradenstve.....	228	21.	Syndróm vyhorenia u poradcov (burn out syndrom).....	275
18.	Individuálne, párové, rodinné a skupinové sociálne poradenstvo.....	231	22.	Etické zásady práce sociálneho poradcu.....	279
18.1.	Individuálne sociálne poradenstvo.....	231	23.	Supervízia v sociálnom poradenstve.....	287
18.2.	Párové sociálne poradenstvo.....	231	Záver.....	297	
18.3.	Rodinné sociálne poradenstvo.....	232	Použitá literatúra.....	299	
18.4.	Skupinové sociálne poradenstvo.....	236			
18.4.1.	Skupinová dynamika.....	237			
18.4.2.	Typológia poradenských skupín.....	242			
18.4.3.	Štýl vedenia poradenských skupín.....	245			
18.4.4.	Klienti rizikovi a kontraindikovaní pre skupinovú prácu.....	248			
18.4.5.	Fazy vývoja poradenskej skupiny.....	251			
18.4.6.	Odchody členov z poradenskej skupiny.....	253			
18.4.7.	Vedenie veľkých skupín.....	254			